

Recenzja
rozprawy doktorskiej
autorstwa mgr. Pawła ZAGÓRSKIEGO
nt. *WOJSKA OBRONY TERYTORIALNEJ W DZIAŁANIACH NA RZECZ*
BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA,
napisanej pod kierunkiem naukowym
Pana Prof. dr hab. inż. Jana POSOBCA
Promotorem pomocniczy - Pan dr Paweł KAMIŃSKI

WSTĘP

Autor, mgr Paweł ZAGÓRSKI, na wstępie dysertacji stwierdza, że *Rozprawa doktorska (...) powstała po wybuchu pandemii COVID-19, kiedy to rozpoczęła się zakrojona na szeroką skalę współpraca najmłodszego rodzaju sił zbrojnych z administracją publiczną. Ale wskazuje też, że w niej wzięto pod uwagę kryzys migracyjny na granicy z Białorusią, czy potrzebę wsparcia ukraińskich uchodźców po wybuchu konfliktu militarnego z Rosją. Dobrze to świadczy o uwypukleniu problematyki badawczej, opartej o sytuację problemową tak aktualną w obecnej rzeczywistości bezpieczeństwa państwa polskiego, graniczącego z terytorium sąsiedzkiego dla Polski państwa będącego w stanie wojny, jakim jest Ukraina.*

Trzeba przyznać, że jest to interesująca sytuacja problemowa i właściwe podejście do problemu badawczego na jej kanwie, ponieważ ukraińskie Wojska Obrony Terytorialnej (WOT) u progu agresji Rosji na Ukrainę w lutym 2022 roku odegrały istotną rolę, w powstrzymaniu tej agresji – przyczyniając się w sposób zasadniczy do wycofania się kolumn rosyjskich podążających na Kijów - gdyż spowodowały znaczne straty w ich stanach. A przez to doprowadziły do wycofania się Rosjan z tego strategicznego kierunku uderzenia.

W odniesieniu do bezpieczeństwa Polski dysertacja umożliwia identyfikację misji Wojsk Obrony Terytorialnej oraz ich zadań i miejsca w systemie zarządzania kryzysowego, czyli stanu pokojowego funkcjonowania tego rodzaju sił zbrojnych – w kontekście współdziałania z administracją publiczną na okoliczność zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych.

OCENA METODOLOGICZNA

Kwestie metodologiczne zawarto w rozdziale pierwszym dysertacji o tytule: *Podstawy metodologiczne badań* (ss. 10-34). Odniesiono się w nim do przedmiotu i celu badań, problemów badawczych, hipotezy, metod, narzędzi i technik badawczych - posłużyły one do weryfikacji poszczególnych etapów procesu badawczego. Wskazano w nim także na próbę badawczą oraz charakterystykę respondentów.

Na bazie rozbudowanej sytuacji problemowej Doktorant wygenerował przedmiot badań i problem badawczy. **Przedmiotem** stały się *Wojska Obrony Terytorialnej w aspekcie zaangażowania w działania przeciwko zagrożeniom bezpieczeństwa państwa*, zaś **głównym problem badawczym** pytanie w brzmieniu: *Jakie główne obszary zaangażowania Wojsk Obrony Terytorialnej we współpracy z układem pozamilitarnym są najbardziej efektywne i przynoszące najwięcej korzyści na rzecz bezpieczeństwa państwa?*

Cel badań określono w dwu kategoriach, a mianowicie - po pierwsze - jako cel poznawczy, na którego okoliczność *badano identyfikację głównych kierunków zaangażowania Wojsk Obrony Terytorialnej we współpracę z układem pozamilitarnym*, natomiast – po drugie - celem praktycznym było *wskazanie najbardziej efektywnych form i metod wsparcia przydatnych dla społeczeństwa oraz zaproponowanie kierunków rozwoju nowych zdolności WOT, które w perspektywie pozwolą na większą specjalizację formacji pod kątem mogących wystąpić w przyszłości zagrożeń*.

W kontekście tego problemu i celu badań przyjęto **problemy szczegółowe badań** o treści:

1. *Jakie są uwarunkowania wsparcia władz cywilnych i społeczeństwa przez Wojska Obrony Terytorialnej podczas działań związanych z zagrożeniami pozamilitarnymi na rzecz bezpieczeństwa?*

2. *W jakim zakresie Wojska Obrony Terytorialnej wspierają układ pozamilitarny w czasie realizacji zadań w ramach zarządzania kryzysowego?*

3. *Jakie formy i metody zaangażowania w przeciwdziałaniu zagrożeniom stosują Wojska Obrony Terytorialnej w celu wsparcia układu pozamilitarnego na różnych poziomach współpracy (wojewódzkim, powiatowym i gminnym)?*

4. *Jakie kierunki rozwoju i jakie nowe zdolności powinny rozwijać Wojska Obrony Terytorialnej w perspektywie mogących wystąpić zagrożeń związanych z bezpieczeństwem?*

Jeśli wziąć pod uwagę tytuły poszczególnych rozdziałów merytorycznych (poza pierwszym – „metodologicznym” - który jest na początku dysertacji), o brzmieniu:

2. *Uwarunkowania wsparcia władz cywilnych i społeczeństwa przez wojska obrony terytorialnej podczas działań związanych z zagrożeniami pozamilitarnymi;*

3. *Rola i miejsce wojsk obrony terytorialnej w systemie zarządzania kryzysowego;*

4. *Formy i metody zaangażowania wojsk obrony terytorialnej we wsparcie układu pozamilitarnego;*

5. *Kierunki i perspektywy rozwoju WOT w aspekcie zagrożeń bezpieczeństwa państwa*

... to w zasadzie do pewnego stopnia opowiadają one wprost tematycznie poszczególnych problemów szczegółowych badań – poza trzecim rozdziałem, gdzie ta „nieprzystawalność” jest widoczna.

Zatem pytania do Doktoranta, czym jest to spowodowane, że jest ta „rozbieżność”? Czy problem szczegółowy badań w tym wypadku jest niezasadny, czy też rozdział do niego jest nieprzystający?

Za **hipotezę** przyjęto stwierdzenie, że: *Wojska Obrony Terytorialnej, jako najmłodszy rodzaj SZRP, odgrywają kluczową rolę w pomocy społeczeństwu w przypadku przeciwdziałania skutkom zagrożeń pozamilitarnych. Zaangażowanie we współpracę z administracją publiczną na wszystkich poziomach (centralnym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym) pozwala na wsparcie układu pozamilitarnego poprzez realizację zadań z zakresu zarządzania kryzysowego, które przekraczają możliwości władz cywilnych. Żaden z dotychczasowych rodzajów sił zbrojnych nie był zaangażowany w działania przeciwkryzysowe w takim stopniu jak Wojska Obrony Terytorialnej. Zakłada się, że zaangażowanie WOT szczególnie wyraźnie zauważalne było po zaistnieniu sytuacji kryzysowych, po których wojewodowie wnioskowali o uzyskanie pomocy pododdziałów wojskowych.*

Jeśli potraktować założenie, że hipoteza jest do pewnego stopnia odpowiedzią na pytanie zawarte w problemie badawczym, to mając świadomość tego, że Doktorant w tym problemie pyta o obszary zaangażowania Wojsk Obrony Terytorialnej we współpracy z układem pozamilitarnym są najbardziej efektywne i przynoszące największą korzyść na rzecz bezpieczeństwa państwa – więc można prosić Go, aby w trakcie obrony wykazał tę zależność metodologiczną (proszę potraktować to jako kolejne pytanie). Wprawdzie pośrednio Doktorant wskazuje, że hipoteza jest bliska problemowi badawczemu, ale może pokusi się jeszcze raz zdefiniować/doprecyzować (w kontekście obszarów) hipotezę podczas obrony.

Za **hipotezę szczegółowe** przyjęto następujące przypuszczenia:

1. *Zakładam, że jednostki i pododdziały Sił Zbrojnych RP są używane do rozwiązania sytuacji kryzysowych podczas zagrożeń, gdy użycie innych sił i środków jest niemożliwe lub niewystarczające, a cały proces udzielenia pomocy władzom cywilnym i społeczeństwu przez*

siły militarne odbywać się może tylko na określonych prawnie zasadach leżących w interesie publicznym. Wsparcie dla UPM udzielane przez WOT w czasie kryzysu powinno być jasno określone, aby współpraca z Szefami Obrony Cywilnej Kraju, którymi są w terenie wojewodowie, starostowie, wójtowie lub burmistrzowie (prezydenci miast), mogła być efektywna i przebiegać bez zakłóceń. Zakłada się zatem, że okres pandemii COVID-19 oraz kryzys migracyjny na granicy z Białorusią, jak również udzielone wsparcie dla fali uchodźców na początku inwazji Rosji na Ukrainę, uwydatniły niewydolność systemu koncentrując główny ciężar pomocy społeczeństwu na Siłach Zbrojnych RP, a nie na administracji publicznej. Czy jest to „odpowiedź” na pierwsze pytanie szczegółowe badań, gdzie chodzi o uwarunkowania wsparcia władz cywilnych i społeczeństwa przez Wojska Obrony Terytorialnej - proszę to uzasadnić podczas obrony (jako kolejne pytanie).

2. Przyjmuje się, że Siły Zbrojne RP, a w głównej mierze Wojska Obrony Terytorialnej, podczas realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego w poszczególnych fazach, moga stać się filarem wsparcia organów władzy i społeczeństwa. Szacuje się, że wzrost zakresu zadań z obszaru zarządzania kryzysowego wynika w głównej mierze z przestrzennej lokalizacji WOT na obszarze każdego z województw w kraju, dyspozycyjności i zdyscyplinowania żołnierzy, a także wyposażenia sprzętowego i mobilności wojska. Należy spodziewać się, że niewydolność organizacyjna i wykonawcza służb cywilnych państwa w połączeniu z paraliżem gospodarczym i społecznym, a także niedostateczne przygotowanie do sprostania nagłemu zdarzeniu, związanemu z daną sytuacją kryzysową, taką jak np. globalna katastrofa naturalna, czy pandemia COVID-19, może powodować konieczność wsparcia władz cywilnych przez SZRP, a szczególnie przez WOT, którego główną misją jest pomoc lokalnej społeczności. Jest to pośrednia „odpowiedź” na drugie pytanie szczegółowe badań, gdzie chodzi o zakres wspierania układu pozamilitarnego przez Wojska Obrony Terytorialnej

3. Zakłada się, że w związku z przeciwdziałaniem przyszłym rodzajom zagrożeń, którymi ostatnio były pandemia COVID-19, kryzys migracyjny na granicy z Białorusią, czy gwałtowny napływ fali uchodźców po wybuchu wojny Rosji z Ukrainą, musi ulec zmianie model funkcjonowania i wsparcia Wojsk Obrony Terytorialnej dla układu pozamilitarnego. Zakłada się również, że modyfikacji ulec muszą także formy i metody dotychczasowej współpracy z administracją publiczną, aby elastycznie dopasować się w potrzeby społeczeństwa na wszystkich szczeblach (wojewódzkim, powiatowym i gminnym). Szacuje się, że w obliczu zaistniałych sytuacji kryzysowych, w których niezbędne stało się użycie oddziałów i pododdziałów wojska, działania musiały zostać zintensyfikowane oraz ukierunkowane na newralgiczne kierunki, stanowiące główny wysiłek działań, jakimi były obszary wsparcia

szpitali i służb sanitarnych, samorządów i organizacji pozarządowych (NGO), wsparcia Policji, Straży Granicznej, Rządowej Agencji Rezerw Strategicznych, Urzędu Lotnictwa Cywilnego, a także w celu udzielenia bezpośredniej pomocy społeczeństwu. Jest to wyraźna i właściwa „sugestia” w kontekście trzeciego pytania szczegółowego badań, gdzie chodzi o formy i metody zaangażowania w przeciwdziałaniu zagrożeniom stosując Wojska Obrony Terytorialnej w celu wsparcia układu pozamilitarnego na różnych poziomach współpracy (wojewódzkim, powiatowym i gminnym).

4. Sytuacje kryzysowe, które wystąpiły na świecie w ciągu ostatnich kilku lat pozwalają sądzić, że powstanie Wojsk Obrony Terytorialnej w 2017 roku stało się potrzebnym rozwiązaniem do wsparcia i zapewnienia bezpieczeństwa społeczeństwu polskiemu. Zakłada się jednak, że katalog zagrożeń może wciąż generować nowe i nieprzewidywalne dotąd nawet przez wybitnych analityków zdarzenia, wpływające bezpośrednio na bezpieczeństwo państwa i obywateli. Należy zatem sądzić, że budowa nowych zdolności rażenia WOT oraz dostosowanie struktur, wyposażenia i rozwiązań szkoleniowych do otaczającej nas rzeczywistości, jest w pełni uzasadnionym kierunkiem. Hipoteza szczegółowa porusza kwestię nowych kierunków i zdolności koniecznych do rozwijania przez WOT – co wynika z problemu szczegółowego badań - ale ich nie wskazuje. Zatem proszę je określić – w kontekście badań – podczas obrony (kolejna kwestia do określenia), bowiem w pytaniu szczegółowym badań pyta się o kierunki rozwoju i jakie nowe zdolności powinny rozwijać Wojska Obrony Terytorialnej w perspektywie mogących wystąpić zagrożeń związanych z bezpieczeństwem.

W kwestii **metod i technik badawczych** Doktorant zaprezentował kilka zasadniczych, które wykorzystał, wskazując ich użyteczność w prowadzonych badaniach.

Natomiast na okoliczność **doboru próby badawczej i charakterystyki respondentów** przyjął, minimalną liczebność próby – tj. średnie zaangażowanie żołnierzy WOT we wsparcie układu pozamilitarnego, jakie zostało udzielone przez formację w okresie od 27.09.2021 roku do 27.03.2022 roku, tj. od IV fali pandemii COVID-19 w Polsce, poprzez wsparcie na granicy z Białorusią, aż do okresu jednego miesiąca po agresji Federacji Rosyjskiej na Ukrainę - dla populacji wynoszącej 1662 żołnierzy wynosi 312 żołnierzy. W kontekście zobrazowanych w dysertacji badań jest to właściwa próba, na bazie której Doktorant sporządził wiele wykresów i wyciągnął szereg istotnych dla wyników z badań i ciekawych wniosków.

Podsumowując kwestie metodologiczne, należy uznać, że zostały zasadnie zastosowane i właściwie zaprezentowane na rzecz zobrazowania wyników badań. Tym samym uznaję je za wystarczające.

OCENA MERYTORYCZNA

Dysertacja posiad cztery rozdziały merytoryczne (od drugiego do piątego) zawarte na 251 stronach (35-286), których treść jest wzbogacona o 34 tabele i 54 rysunki – co znacząco podnosi czytelność kwestii, konkluzji i wniosków formułowanych przez Autora dysertacji, gdyż daje wyrazisty obraz – w oparciu o dane w nich zawarte – myśli formułowanych na ich podstawie. Część merytoryczną dysertacji uzupełnia 7 załączników sporządzonych na 38 stronach oraz bogata *Bibliografia* - 170 pozycji źródłowych. Do treści merytorycznych odnosi się 327 (32-239) przypisów dolnych właściwie sporządzonych, bazujących na źródłach (m.in. pozycji zwartych, aktów prawa i adresów internetowych).

Część merytoryczna dysertacji zawiera także *Zakończenie* na sześciu stronach (285-231), *Wykaz definicji i skrótów* (25 pozycji), *Spis tabel* oraz *Spis rysunków*.

Rozdział **pierwszy** merytoryczny (powyżej tytułem przywołany), a drugi w dysertacji - na stronach 35-84 – odnosi się do aktów prawnych oraz podstaw normujących użycie sił zbrojnych na rzecz wsparcia administracji publicznej. Zawiera też prezentację zagrożeń niemilitarnych dla bezpieczeństwa i charakterystykę wojsk terytorialnych w Polsce obecnie funkcjonujących pod nazwą Wojska Obrony Terytorialnej, ich genezę oraz strukturę, a także zadania. Doktorant zaprezentował także uwarunkowania wsparcia władz cywilnych i społeczeństwa przez ten rodzaj Sił Zbrojnych RP podczas działań związanych z zagrożeniami pozamilitarnymi. Jednak nie uwzględnione są treści i przemyślenia z takich opracowań naukowych jak publikacje o tytułach *Współczesne Wojska Obrony Terytorialnej* (Warszawa, Bellona 2016), *Powszechna obrona terytorialna w cyberobronie i agresji hybrydowej* (Warszawa 2017), *System powszechnej obrony terytorialnej w Polsce*, (Warszawa, Bellona 2020,) gdzie jest wyszczególniona **istota** i **różnice** pomiędzy właściwymi wojskami obrony terytorialnej (które powinny funkcjonować w strukturze terytorialnych organów dowodzenia – których w Polsce nie ma - stąd funkcjonujące w Polsce wojska terytorialne zwane WOT nie są *wojskami obrony terytorialnej* w rozumieniu teorii), a wojskami gwardyjskimi, wewnętrznymi, które są w Polsce pod nazwą WOT.

Jako, że podstawą i wykładnią nauki jest **teoria** (wiedza naukowa), a nie doktryna, która *oznacza zespół twierdzeń, założeń i dogmatów ...* (nie zawsze podpartych nauką), a widać niekiedy, że dysertacja w niektórych fragmentach jest inspirowana właśnie doktrynalnym podejściem stąd proszę, aby Doktorant wyjaśnił podczas obrony:

- które spośród pozycji bibliograficznych na końcu dysertacji (pominąć internetowe) mają charakter publikacji naukowych i zostały wykorzystane do prowadzenia badań nad

Wojskami OT oraz te mające charakter doktrynalny (jak np. *Doktryna DD-3.40 Wojska Obrony Terytorialnej w operacji*, MON), regulaminów, bądź są rozkazami lub „opiniami na temat” niekiedy nawet nie ekspertów;

- jaka jest różnica między właściwymi (wynikającymi z teorii) wojskami obrony terytorialnej, a wojskami wewnętrznymi, które funkcjonują w Polsce pod nazwą WOT. Różnicę te wykazać w kontekście: a) odległości mobilizacji (w km – wobec stałego zamieszkiwania żołnierza OT) żołnierzy OT wobec stałego rejonu odpowiedzialności, b) zasad szkolenia i charakteru służby (odpłatna, czy dobrowolna bez opłat za służbę?), c) wykonywania zadań (w rejonie odpowiedzialności, czy także poza nim?), d) wspierania wojsk operacyjnych, czy tylko współdziałania z nimi?, e) funkcjonowania w strukturze terytorialnych organów dowodzenia, czy bez ich istnienia? – jak jest o obecnie w Polsce;

- co to jest **obrona terytorialna** (bo chyba nie to, co zawarto na s. 105 dysertacji, gdzie przyjęto, że: *obrona terytorialna to przygotowana zawczasu i funkcjonująca już w czasie pokoju terytorialna organizacja wojskowa podobna do organizacji działających w innych państwach demokratycznych* i z jakich elementów się składa?

Rozdział **drugi** merytoryczny, a trzeci w dysertacji - na stronach 85-143 – obrazuje przebieg badań w odniesieniu do sposobów działania WOT w poszczególnych fazach zarządzania kryzysowego oraz wydzielanych ze struktur WOT elementów zawierających określone siły i środki do realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego oraz wsparcia układu pozamilitarnego. Szczególny wysiłek badawczy skupiono na identyfikacji układu pozamilitarnego oraz misji, zadaniach i sposobach działania WOT w systemie zarządzania kryzysowego, gdzie odniesiono się do funkcjonowania tych wojsk w fazach Systemu Zarządzania Kryzysowego Resortu Obrony Narodowej, ich wydzielanych elementów w ramach Systemu Zarządzania Kryzysowego WOT oraz rodzajów wsparcia przez nie udzielanego na rzecz administracji publicznej. Zaprezentowano też kwestie organizacji i struktur oraz poziomów zarządzania kryzysowego.

Wyszczególnione kwestie są właściwie wyeksponowane i zrozumiale zobrazowane pod względem naukowym.

Rozdział kończy się wnioskami, gdzie stwierdzono, że *wraz z rozwojem cywilizacyjnym zagrożenia podlegają ciągłemu przewartościowaniu, jedne przybierają na znaczeniu, inne zaś odchodzą i przestają być postrzegane jako istotne*. Proszę poszerzyć rozumienie treści tu zawartych i wskazać o jakich zagrożeniach myśli Doktorant na okoliczność „jednych” i „innych”.

W jednym z wniosków Doktorant stwierdza - *Utworzone w 2017 roku Wojska Obrony Terytorialnej na stałe wpisały się, jako kolejny rodzaj sił zbrojnych. Zostały co prawda zbudowane od nowa, ale bazowały na nieudanych doświadczeniach wykreowania tego rodzaju struktur w minionych epokach w historii Polski. Co najważniejsze, ich budowa nie opierała się na nieistniejących dotąd standardach, lecz zaczerpnięta została ze struktur już istniejących tego typu formacji w innych państwach.* Proszę zatem wyszczególnić te „nieudane doświadczenia z minionych epok” – o jakie doświadczenia i epoki chodzi? Poza tym, proszę wskazać, jakie struktury „innych państw” są przykładem rozwiązań zastosowanych w WOT.

Rozdział **trzeci** merytoryczny, a czwarty w dysertacji – na stronach 164-240 - prezentuje wyniki z badań nad kwestiami odnoszącymi się do form i metod wspierania Układu Pozamilitarnego w sytuacjach kryzysowych przez żołnierzy WOT bezpośrednio uczestniczących w akcjach przeciwkryzysowych. Ta część dysertacji ma charakter odtwórczy stanu faktycznego wykorzystywania stanu osobowego i zasobów materialnych WOT - zawartego w stosowanych aktach prawa (od ustaw po regulaminy) - do generowania aktywności żołnierzy tego rodzaju sił zbrojnych na rzecz wyżej przywołanego Układu.

Szczególnie interesujące są badania w odniesieniu do współpracy WOT z podmiotami tego Układu na szczeblu wojewódzkim, powiatowym i gminnym – w kontekście zagrożeń wirusem SARS-CoV-2, kiedy to respondenci (w ramach badania opinii) wyrazili pogląd, że *w przypadku zaistnienia sytuacji kryzysowej na terenie gminy, miasta lub powiat WOT powinien wykonywać według 80,70% badanych ewakuację osób i mienia, 76,44% zabezpieczanie dróg przejazdu oraz według 70,68% badanych ochronę obiektów infrastruktury krytycznej.*

W ramach rzeczowych wniosków na końcu rozdziału Doktorant zasadnie wyeksponował niezwykłą użyteczność struktur WOT na rzecz wsparcia przez nie potencjału ochrony granicy państwowej podczas hybrydowego ataku migrantami ze strony Białorusi oraz wieloaspektowe wsparcie na rzecz administracji w trakcie pandemii covid-19.

Rozdział **czwarty** merytoryczny, a piąty w dysertacji – na stronach 241-286 – obrazuje wyniki z badań w odniesieniu do aktualnej struktury organizacyjnej oraz perspektywy rozwoju zdolności WOT. Dokonano w nim charakterystyki systemu szkolenia tego rodzaju sił zbrojnych i wskazano na koncepcję profilowania pododdziałów.

We wniosku 8. stwierdzono, że: *doświadczenia i wnioski wojsk ukraińskich z wojny z Rosją muszą zostać zaimplementowane do pododdziałów lekkiej piechoty WOT w celu zwiększenia zdolności rażenia (artyleria) oraz w zakresie zwalczania środków pancernych oraz powietrznych. Do osiągnięcia tego celu pierwszorzędym zadaniem będzie zwiększenie stopnia*

uzawodowienia pododdziałów specjalistycznych i taki właśnie kierunek należałoby obrać, aby zapobiec kosztownemu szkoleniu ochotników, którzy w każdej chwili mogą zrezygnować z pełnienia terytorialnej służby wojskowej. Zatem pytanie, czy wtedy będą to struktury Wojsk Obrony Terytorialnej, gdzie w świetle teorii o obronie terytorialnej (i jej wojskach) uznany międzynarodowo teoretyk Horst Mendershausen przez *Obronę Terytorialną*, jako instytucję państwa, rozumie, że jest to:

1. *System zdecydowanie obronny i nie przystosowany do prowadzenia działań zaczepnych poza granicami kraju, niestanowiący zagrożenia dla innych państw;*

2. *System wojskowy, który nie opiera się na stałej armii, lecz obejmuje szerokie kręgi obywateli dla wykonywania zadań wojskowych oraz obrony cywilnej, a także odzwierciedla opinie o stosunku do wojny znacznej części bądź całej ludności;*

3. *System wojskowy oparty na uzbrojeniu i technologii znacznie różniące się od uzbrojenia i technologii będących w dyspozycji systemów ofensywnych¹.*

Część merytoryczną kończy *Zakończenie*, gdzie stwierdza się zasadnie, że *uzyskane wyniki badań potwierdzają, iż cel rozprawy został osiągnięty, a sformułowane problemy badawcze rozwiązane. Potwierdzona została również trafność przyjętych hipotez roboczych.*

Intersujące może być stanowisko Doktoranta – jak potencjalnie przyszłego naukowca - czy z punktu widzenia nauki zasadnym jest używanie w doktrynie WOT stwierdzenia, że wojska te będą prowadzić „działania niekonwencjonalne”, kiedy Polska podpisała konwencje w kontekście „konwencjonalnego” prowadzenia działań zbrojnych? I czy ten termin można byłoby zamienić innym – bardziej właściwym z punktu widzenia teorii o działaniach zbrojnych - jakim?

Konkludując, należy podkreślić, że dysertacja dysponując wieloma walorami merytorycznymi stanowi jednak w zasadniczej mierze odzwierciedlenie stanu faktycznego o Wojskach OT, stąd prośba, aby Doktorant podczas obrony zaakcentował własne dokonania twórcze o charakterze naukowym, które powinny być wyeksponowane w nawale ogromnej liczby danych „ewidencyjnych” o Wojskach OT w Polsce.

W dysertacji występują nieliczne „potknięcia” gramatyczne, ale nie obniżają one wartości merytorycznej dysertacji. Ważąc na płaszczyźnie naukowej w części merytorycznej dysertacja może być uznana za dostatecznie wyczerpującą w sensie pozytywnym i być znaczącym dziełem nauki polskiej, gdyż zawiera ogromną liczbę faktów o charakterze naukowym.

¹ Horst Mendershausen, *Reflections on Territorial Defense* - RAND CORP, Santa Monica CA.,1980.

Po pozytywnej obronie i także dogłębnej redakcji stylistycznej może stać się materiałem książkowym o charakterze monografii.

WNIOSEK KOŃCOWY

Dysertacja posiada wiele zalet, jak chociażby ogromny zasób wiedzy o funkcjonowaniu WOT w ostatnich latach oraz ten walor, że jej treść odnosi się do wciąż aktualnych zdarzeń wewnętrznych i międzynarodowych mających wpływ na bezpieczeństwo państwa polskiego. Należy przy tym podkreślić, że Doktorant, Pan mgr Paweł ZAGÓRSKI osiągnął zamierzony cel badań, zaś przedłożona do oceny rozprawa doktorska posiadane walory poznawcze i edukacyjne. A reasumując - wysiłek badawczy, zawarty w dysertacji zasługuje na wyróżnienie, co rekomenduję.

Stwierdzam również, że rozprawa spełnia prawne wymagania przewidziane dla naukowych prac kwalifikacyjnych, które są zawarte w stosownej *Ustawie* odnoszącej się do oceny wysiłku badawczego i procedur związanych z uzyskaniem stopnia doktora, stąd wnoszę o dopuszczenie Doktoranta do kolejnych stadiów w przewodzie doktorskim i publicznej obrony.

.....